

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده علوم انسانی

کارشناسی ارشد تربیت بدنی و علوم ورزشی (گرایش رفتار حرکتی)

ارتباط بین رشد ادراکی و زبانی با رشد حرکتی در کودکان فعال و غیر فعال

پژوهشگر

محمد خسروی

اساتید راهنما

جناب آقای دکتر حسن خلجی

جناب آقای دکتر علیرضا بهرامی

استاد مشاور

جناب آقای دکتر داریوش خواجهی

زمستان ۱۳۹۱

تقدیم به:

مهربانی‌های بی‌پایان مادرم که بادستان پر مهرش، همیشه دعاگو و پشتیبان راه زندگی من است و تقدیم به صبر و بزرگواری پدرم که یار یکر و پشتیبان در تمام لحظات عمرم بوده است و تقدیم به برادران و خواهران عزیزم که تمام سال‌های غربت را در دلگسلی از ایشان گذراندم که درس بزرگ صبوری را به من آموخت.

و تقدیم به همسر مهربانم که بهانه خوشبختی من است.

و در آخر تقدیم به شهیدان ایران زمین، عاشقان بی‌نام و نشانی که در باغ

ملکوت شمره‌اند و در عالم خاک غریب.

تقدیر و شکر

«مَنْ لَمْ يَشْكُرِ الْمَخْلُوقَ لَمْ يَشْكُرِ الْخَالِقَ»

سپاس و ستایش پروردگاری را که خالق لوح و قلم، و آفریننده‌ی واژه و اندیشه است، معبودی که لطفش را هرگز از من دریغ نداشت و در تک تک سخات عمرم یاریگرم بوده، و راه روشن دانش پژوهی را فرارویم گستراند و درود و رحمت خدای متعال بر اهل بیت عصمت و طهارت علیم السلام که توسل به آن بزرگواران، همواره گره‌کشای مشکلات زندگیم بوده است. سپاس از استاد فریخته جناب آقای دکتر حسن خلجی که کنج‌های دانش و معرفت خویش را سخاوتمندانه بر این حقیر عرضه داشتند تا از اندوخته‌هایشان بهره‌گیرم و همواره برای این حقیر الگو بوده و خواهند بود و سپاس از استاد ارجمند جناب آقای دکتر علیرضا بهرامی که همواره با مهربانی‌های پدرانه خویش یاریگرم بودند و سپاس از دلسوزی و کمک‌های استاد عزیز جناب آقای دکتر داریوش خواجه‌سوی و در آخر تقدیر و شکر از جناب آقای دکتر مسعود گلپایگانی که داور بی‌پایان نامه حاضر را پذیرفته و حقیر را از نظرات ارزشمند خویش بهره‌مند نمودند.

چکیده تحقیق

زمینه و هدف: هدف از انجام پژوهش حاضر، تعیین ارتباط رشد ادراکی و زبانی با رشد حرکتی در کودکان فعال و غیر فعال ۵ تا ۸ ساله شهر اراک بود.

روش شناسی تحقیق: جامعه‌ی آماری تحقیق حاضر را کلیه‌ی دانش‌آموزان پسر ۵ تا ۸ ساله‌ی مدارس شهر اراک، تشکیل دادند که تعداد ۱۲۰ نفر به شیوه‌ی تصادفی خوشه‌ای، به عنوان نمونه‌ی پژوهش انتخاب شده و براساس اطلاعات حاصله، به دو گروه ۶۰ نفره‌ی فعال و غیرفعال تقسیم شدند. ابزار اندازه‌گیری شامل پرسشنامه‌ی محقق ساخته‌ی اطلاعات فردی، آزمون هوش ریون، پرسشنامه مربوط به والدین مقیاس فعالیت بدنی کودکان، آزمون رشد حرکتی درشت اولریخ، آزمون رشد حرکتی ظریف لینکلن-اوزرتسکی، آزمون رشد زبان (p-told:3) و آزمون رشد ادراکی حرکتی بندر-گشتالت بود. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش همبستگی پیرسون و آزمون تی مستقل استفاده شد.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان دادند که بین رشد ادراکی و زبانی با رشد حرکتی ارتباط وجود دارد و این ارتباط برای سنین ۵ و ۶ سال بین رشد ادراکی و زبانی با رشد حرکتی درشت معنادارتر بوده و برای سنین ۷ و ۸ سال با رشد حرکتی ظریف معنادارتر می‌باشد و همچنین بین رشد ادراکی، زبانی و حرکتی کودکان فعال و غیر فعال تفاوت معنی‌داری وجود نداشت.

نتیجه گیری: رشد ادراکی و زبانی با رشد حرکتی در سنین کودکی ارتباط تنگاتنگی باهم داشته و از همدیگر متأثر می‌شوند.

واژگان کلیدی: رشد ادراکی، رشد زبانی، رشد حرکتی، فعال و غیر فعال

.....	چکیده تحقیق	أ
.....	فصل اول	٥
.....	١-١-مقدمه	٢
.....	٢-١-بیان مسئله	٥
.....	٣-١-اهمیت و ضرورت انجام تحقیق:	٨
.....	٤-١-اهداف تحقیق:	٩
.....	٥-١-فرضیه ها:	٩
.....	٦-١-قلمرو تحقیق:	١٠
.....	٧-١-محدودیت ها:	١٠
.....	٨-١-تعریف کاربردی واژه ها:	١٠
.....	٩-١-تعریف عملیاتی واژه ها:	١١
.....	فصل دوّم	١٢
.....	١-٢-مقدمه	١٣
.....	٢-٢-ادراک	١٣
.....	٣-٢-فعالیت ادراکی - حرکتی	١٤
.....	٤-٢-رابطه ادراک و حرکت و نقش این ارتباط در یادگیری	١٤
.....	٥-٢-نظریه های رشد ادراکی - حرکتی	١٥
.....	٦-٢-رشد حرکتی	٢٠
.....	١-٦-٢-تاریخچه ی رشد حرکتی	٢٠
.....	٧-٢-دیدگاه های نظری در رشد حرکتی	٢٢
.....	٨-٢-زبان	٢٣
.....	٩-٢-نظریه های رشد زبان در کودکان	٢٦
.....	١-٢-٩-٢-نظریه رفتارگرایی	٢٩
.....	١٠-٢-نتایج تحقیقات انجام شده در کشور	٣٧
.....	١١-٢-نتایج تحقیقات انجام شده در خارج از کشور	٣٩
.....	فصل سوّم	٤٤
.....	١-٣-مقدمه	٤٥

۴۵	۲-۳-روش تحقیق
۴۵	۳-۳-جامعه آماری
۴۵	۴-۳-حجم نمونه
۴۶	۵-۳-متغیرهای تحقیق
۴۶	۶-۳-روش‌ها و ابزار گردآوری اطلاعات
۴۸	۲-۶-۳-پرسشنامه میزان فعالیت بدنی کودکان
۴۹	۳-۶-۳-آزمون رشد ادراکی- حرکتی بندر گشتالت
۵۰	۴-۶-۳-آزمون رشد زبان:
۵۲	۵-۶-۳-آزمون رشد حرکتی لینکلن-اوزرتسکی
۵۳	۶-۶-۳-آزمون رشد حرکتی درشت اولریخ ویرایش دوم (TGMD-2)
۵۴	۷-۳-روش‌های آماری
۵۵	فصل چهارم
۵۶	۱-۴-مقدمه
۵۶	۲-۴-داده‌های توصیفی
۵۸	۳-۴-آمار استنباطی
۵۸	۳-۴-آزمون فرضیه‌ها
۶۶	فصل پنجم
۶۷	۱-۵-مقدمه
۶۷	۲-۵-خلاصه تحقیق
۶۸	۳-۵-نتایج تحقیق
۶۹	۴-۵-بحث و نتیجه گیری
۷۵	۵-۵-پیشنهاد‌های پژوهشی (جهت تحقیقات آینده)
۷۵	۶-۵-پیشنهاد‌های کاربردی
۸۴	پیوست‌ها
۸۵	پیوست شماره ۱:
۸۶	پیوست شماره ۲
۸۷	پیوست شماره ۳
۸۹	پیوست شماره ۴

۹۰	پیوست شماره ۵
۹۱	پیوست شماره ۶
۹۵	پیوست شماره ۷
۷۷	فهرست منابع
۷۸	منابع

فصل اول

طرح تحقیق

وَاللّٰهُ اَخْرَجَكُمْ مِّنْ بُطُوْنِ اُمَّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُوْنَ شَيْئًا وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْاَبْصَارَ وَالْاَفْئِدَةَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ.

و خداوند شما را از شکم مادرانتان بیرون آورد در حالی که چیزی نمی دانستید، و برای شما گوش و دیدگان و دل ها قرار داد تا شکر گذارید(۱).

سوره نحل آیه ۷۸

۱-۱-مقدمه

اگرچه افزایش قابل ملاحظه‌ی دانش بشری از انسان و جنبه‌های مختلف آن طی یک قرن اخیر موجب گردیده است تا روان‌شناسان به‌طور کلی و روان‌شناسان رشدی به‌طور اخص فرآیند رشد و تکامل انسان را پدیده‌های چندوجهی تلقی کرده و بر رشد یکپارچه و همه‌جانبه‌ی انسان تأکید داشته باشند، اما با جرأت می‌توان ادعا کرد که به نقش رفتارهای حرکتی به عنوان یکی از وجوه بسیار مهم این فرآیند، کمتر توجه شده است. به همین دلیل جایگاه رفتارهای حرکتی در رشد یکپارچه انسان بویژه رشد ذهنی و شناختی و ادراکی آنچنان‌که شایسته است هنوز روشن و شفاف نیست. بر این-اساس، تحقیق حاضر قصد دارد تا میزان مشارکت رشد ادراکی و زبانی را به عنوان ابزاری ارزنده در رشد و توسعه حرکت و متقابلاً تأثیر فعالیت‌های حرکتی و ادراکی را بر رشد زبان، در حد امکان بیان کند. بدین منظور، سعی خواهد شد تا با مروری اجمالی بر دیدگاه‌ها و نظریه‌های برخی از روان‌شناسان رشدی مانند پیازه^۱، کفارت^۲، دلاکاتو^۳ و هب^۴ نقش فعالیت‌های حرکتی را در فرآیند رشد شناختی، در سال‌های نخستین زندگی کودک، مورد بررسی قرار داده سپس به بیان نظریه‌های موجود در ارتباط با

---

1. Pijet
2. Kephart
3. Delacato
4-Heab

ادراک و حرکت خواهیم پرداخت و در انتها مروری کوتاه بر یکی از نظریه‌های مهم یادگیری زبان داشته و اهمیت تحقیق حاضر را بیان خواهیم نمود.

مروری بر نظریه‌های این گروه از صاحب‌نظران و متخصصان رشدی نشان می‌دهد که زمینه‌های رشد شناختی بویژه در سال‌های اولیه زندگی از طریق حرکت و تجربیات ناشی از آن پی‌ریزی می‌شود. این در حالی است که تعامل رشد شناختی با حرکت و فعالیت‌های بدنی، جریانی است دوسویه که در تمام گستره‌ی عمر انسان ادامه دارد. رشد و تکامل زیستی از جمله توانایی‌های ذاتی و بالقوه‌ای است که در بیست سال اول زندگی انسان همه‌ی جنبه‌های رشدی را تحت‌الشعاع خود قرار می‌دهد. بازتاب این فرآیند پیچیده‌ی رشدی، رفتار است که به عنوان نشانه‌های بارز رشد و تکامل انسان ظاهر و هماهنگ با آن در جهت کمال تغییر کرده و شکل می‌گیرد(۲).

توجه به رابطه‌ی جسم و حرکت با ذهن و توانایی‌های عقلانی و روانی مطلبی نیست که به تازگی و توسط متخصصین تربیت بدنی مطرح شده باشد، سقراط در ۴۰۰ سال پیش از میلاد مسیح (ع) نیز اظهار داشته است: «بدن به نحوی در همه‌ی رفتارهای انسانی اثر می‌گذارد. این اثر حتی در فرآیند فکر کردن که به نظر می‌رسد جسم در آن نقشی ندارد کاملاً مشهود است، زیرا بزرگترین اشتباهات وقتی اتفاق می‌افتد که فرد از سلامت جسمانی کافی برخوردار نیست»(۳). در همین مورد حضرت محمد (ص) نیز می‌فرماید: «عقل سالم در بدن سالم است»(۴).

براساس نظریه پیازه فرآیند رشد شناخت در انسان به‌طور مستمر و در تمام گستره‌ی زندگی انجام می‌گیرد و طی آن ذهن دائماً با حرکت در تعامل است، اما با توجه به مراحل رشد شناختی پیازه باید اذعان کرد که این تعامل در سال‌های کودکی، بویژه در مراحل حسی- حرکتی و پیش‌عملیاتی بارزتر است. به همین دلیل از نظر پیازه کودک در مراحل اولیه رشد شناختی خود، موجودی است که بیشتر با بدن خود فکر می‌کند. در واقع، کودک از بدو تولد با حرکات غیرارادی و بازتابی که معمولاً بدون قصد و آگاهی انجام می‌گیرد، تعامل خود را با محیط شروع می‌کند. سپس، بتدریج، حرکات کودک شکل ارادی به خود گرفته و با آگاهی بیشتری انجام می‌گیرد. به‌طور کلی، با آنکه پیازه معتقد است رشد شناختی و حرکت دائماً در تعامل هستند، نقش حرکت را در تسهیل یادگیری کودکی بارزتر از سنین بزرگسالی می‌بیند. با وجود این، تأکید دارد که حتی در سنین نوجوانی و جوانی نیز برای درک برخی از مفاهیم استفاده از حرکت، یادگیری را ساده می‌کند(۵).

کفارت که خود یک روان‌شناس بالینی است، اعتقاد دارد، فرآیندهای ادراکی- حرکتی با هم به شکل یک واحد عمل می‌کنند و در واقع رشد و یادگیری مهارت‌های حرکتی، پایه و اساس همه‌ی یادگیری‌های انسان است. براساس این نظریه باید ارائه فرصت‌های حرکتی مناسب به کودکان زمینه‌های رشد مهارت‌های ادراکی- حرکتی آنان را تا رسیدن به سن ۶ یا ۷ سالگی فراهم آورد. دلکاتو از نظریه‌پردازان دیگری است که نقش حرکت را در سازمان‌یابی مغز بسیار مهم می‌داند. دلکاتو معتقد است مهارت‌های حرکتی جابه‌جایی ضمن آنکه اثر مطلوبی در رشد مراکز مختلف مغز نظیر مغز میانی، پل مغزی، پیاز مغز و قشر آن دارد، قادر است بر عملکردهای ادراکی و شناختی نیز اثر مثبت بگذارد(۶).

از دیرباز رابطه‌ی بین ادراک و حرکت نیز، مورد توجه بسیاری از متخصصان رشد قرار گرفته است. آنها برای بررسی چگونگی این ارتباط، نظریه‌هایی در زمینه‌ی ادراکی- حرکتی را تبیین کرده‌اند. دلکاتو (۱۹۶۶) نظریه‌ی «سازمان عصبی»، کراتی (۱۹۷۹) نظریه‌ی «فیزیولوژیک بینایی»، کفارت (۱۹۷۱) نظریه‌ی «ادراکی- حرکتی» و آیرس^۱ (۱۹۷۲) نظریه‌ی «یکپارچگی حسی» را ارائه داده‌اند. همه‌ی این نظریه‌ها مبین این واقعیت است که ادراک و حرکت هر دو یک پایگاه مشترک دارند و برای اینکه کودک بتواند به عملکردهای ذهنی خود سر و سامان ببخشد، به تعمیم توانایی حرکتی نیاز دارد. با این حال، برخی متخصصان رشد این نظریه را که بین رشد ادراکی- حرکتی و شناخت ارتباط وجود دارد، قبول ندارند. برای مثال، ویلیامز^۲ (۱۹۸۳) و کریبن^۳ (۲۰۰۱) معتقدند که نباید زیاد به تعمیم این نظریه دلخوش کرد. به نظر این متخصصان، مهم آن است که بتوان تواناییهای ادراکی- حرکتی را به دانش‌آموزان آموزش داد و آنها این قابلیت را دارند که تواناییهای ادراکی- حرکتی خود را هنگام شرکت در بازیها و فعالیتهای ورزشی افزایش دهند(۷). پاینه و ایساکس^۴ (۲۰۰۲) بیان می‌کنند هر نوع حرکتی که فرد انجام می‌دهد، به نوعی خود را درگیر فرایند ادراکی- حرکتی می‌بیند. فرایند تواناییهای ادراکی- حرکتی، حسی است و بیشتر با همکاری حرکات ارادی رشد و توسعه می‌یابند(۸).

با توجه به مطالب بیان شده اهمیت رشد ادراکی و حرکتی علی‌الخصوص در دوران کودکی بر ما آشکار می‌شود یکی از جنبه‌های مهم رشدی دیگر نیز، زبان می‌باشد که در ارتباط با یادگیری زبان،

---

1. Aires
2. William
3. Kyrbin
4. Payne & Isaacs

احتمالاً مناسب ترین دیدگاه باید این باشد که جنبه‌های قوی هر نظریه را پوشش دهد(دیدگاه تعامل گرایی). بر طبق این دیدگاه مهارت‌های پیچیده‌ای مثل مهارت‌های ارتباطی تحت تاثیر عوامل بسیاری قرار می‌گیرند. عواملی که عناصر احساسی، ادراکی، شناختی، عاطفی و کنترل حرکتی را در بردارند (فوگل و همکاران ۱۹۸۹).

با تکیه بر دیدگاه تعامل‌گرایی یادگیری زبان و تحقیقات انجام شده در این زمینه، احتمال می‌رود که بین زبان به عنوان یک فاکتور شناختی و ادراک و عملکرد ارتباط وجود دارد. و از طرفی میزان اهمیت زبان در برقراری ارتباط با دیگران و در تعاملات روزمره انسان، بر کسی پوشیده نیست و اگر بتوان با تکیه بر فعالیت‌های ادراکی و حرکتی به رشد گفتار و زبان کمک کرد و یا بر اساس میزان رشد زبانی، رشد حرکتی را پیش بینی نمود، کار شایسته‌ای صورت خواهد گرفت.

۱-۲- بیان مسئله

گفتار یکی از راه‌های برقراری ارتباط و بیان افکار و احساسات است. ارتباط از طریق گفتار به برنامه‌ریزی و هماهنگی حرکتی پیچیده‌ای نیاز دارد که بروز آن نیازمند برنامه‌ریزی توسط سطوح عالی دستگاه عصبی(قشر مخ) و اجرای ظریف و ماهرانه‌ی حرکات توسط عضلات مربوط به دستگاه گفتار می‌باشد، از این‌رو تولید گفتار مستلزم سالم و بی‌عیب بودن دستگاه عصبی مرکزی و محیطی است(۱۰).

ارتباط زبانی یکی از مهم‌ترین جنبه‌های زبانی است که با شروع این ارتباط کودک به دنیای جدید راه می‌یابد(۱۱). سال‌های متمادی، روان‌شناسان رشد و تکامل، علاقه‌ی چندانی به ارتباط بین رشد حرکتی و فعالیت بدنی با اعمال شناختی را نداشتند. تحقیقات جدید، اندیشه‌ی ما را در مورد ارتباط بین ذهن و بدن تقویت کرد. همچنین استدلال و منطقی قوی در مورد ارتباط بین فعالیت بدنی و رشد زبانی را بنا نهاد. در مدرسه، نمره‌های کودکان فعال در درس بهتر از کودکان غیرفعال است. در یک طرح پژوهشی، دانش‌آموزان پایه‌ی سوم که در فعالیت‌های موزون شرکت داشتند، مهارت‌های درسی خود را در یک دوره‌ی ۶ ماهه، در مقایسه با افراد کم‌تحرك‌تر حدود ۱۳٪ بیش‌تر توسعه دادند. هانا فورد^۱(۱۹۹۵) در کارهای اولیه نشان داد؛ کودکان مدرسه‌ای که ساعت‌های اضافی هر روز را، به تمرین و ورزش می‌گذرانند، در امتحان‌ها از سایر دانش‌آموزان، نمره‌های بالاتری را کسب

کردند. جنسن^۱ (۱۹۹۸)، کار پولاشک^۲ و هاگن^۳ را چنین گزارش داد: «بچه‌هایی که در فعالیت‌های برنامه‌ی روزانه‌ی درس تربیت‌بدنی شرکت می‌کنند، نسبت به سایر دانش‌آموزانی که در برنامه‌های روزانه درس تربیت‌بدنی شرکت نمی‌کنند، آمادگی حرکتی بالاتر، اجرای درسی بهتر و نگرش بهتری به مدرسه داشته‌اند (۱۲).

تحقیقات در زمینه حرکت و بازی، از تعامل بین حرکت و یادگیری در مغز حمایت می‌کند. تکامل حسی- حرکتی، برای آمادگی در مدرسه امری ضروری و بنیادی است (آیرس ۱۹۷۲، هانا فورد ۱۹۹۵، هاستون^۴ ۱۹۸۲). ارتباط بین فعالیت بدنی و رشد مغز، کمتر روشن شده است و آن هم به منطقه‌ای از مغز مربوط می‌شود که مخچه نامیده می‌شود و نقش مهمی در هماهنگی، تعادل، حفظ ساختار بدن، حرکت و بازی دارد. کارهای جنسن (۱۹۹۸)، ریچاردسون^۵ (۱۹۹۶) و هانا فورد (۱۹۹۵) ارتباط بین بخشی از مغز را تأیید می‌کنند که به قسمت کنترل حرکت معروف است و نقشی در فعالیت شناختی دارد. جنسن اظهار می‌کند، یافته‌های تحقیقی که قویا به ارزش فعالیت بدنی، حرکت و بازی‌ها در ارتقاء سطح شناختی تأکید می‌کند، بر پایه‌ی این اندیشه استوار است که حرکت، مناطقی از بخش‌های مغز را برای فعالیت شناختی تحریک می‌کند. ارتباط بین عملکرد حرکتی و عملکرد مغز، تا بررسی کامل آن ادامه داشته و این نتیجه‌گیری، به معنی نتیجه‌گیری نهایی نیست. تحقیقات جدید به تأیید یافته‌های گذشته ادامه داده و از ارتباط علمی بین مغز و اجرای مهارت حرکتی، بویژه از فعالیت‌های حرکتی پیچیده حمایت می‌کند (۱۲).

امروزه بر همگان آشکار است که رشد شناختی و رشد حرکتی در سرتاسر زندگی بر همدیگر اثر متقابلی دارند، به طوری که از لحاظ تعاملی همدیگر را مهار و یا کمک می‌کنند (۸). سنه و همکاران (۱۳۸۶) طی تحقیقی به این نتیجه رسیدند که بازیها و فعالیت‌های بدنی سبب تسریع رشد تواناییهای ذهنی کودکان می‌شوند (۱۳). سلمان و همکاران (۱۳۸۸) طی تحقیقی به این نتیجه رسیدند که تمرینهای ادراکی حرکتی سبب بهبود اختلال هماهنگی رشدی کودکان می‌شوند (۱۴). رشد حرکتی و شرکت فعال کودک در بازیهای گوناگون حرکتی اساس رشد عاطفی- اجتماعی، روانی- حرکتی و شناختی او را تشکیل می‌دهد (۱۵). در واقع، می‌توان گفت که آموزش و تجربه از جمله

2.Jensen
3.Pulacheck
4.Haken
5.Haston
6.Richardson

تعاملات اجتماعی هستند که سبب تسریع رشد همه‌جانبه‌ی کودک می‌شوند. ارتباط و تعامل این جنبه‌ها به سادگی در رفتار حرکتی کودکان مشاهده می‌شود. نخستین خودشناسی و خودآگاهی کودک، شناخت بدن و حرکاتش است. بنابراین فعالیت‌های ادراکی - حرکتی کودک در دوره‌ی پیش-دبستانی، پایه و وسیله‌ای برای کشف دنیای پیرامون، برقراری روابط با اشیاء و افراد و تعاملات عاطفی و هیجانی است (۱۶).

در پژوهش‌های انجام شده در خصوص ارتباط بین رشد زبانی و رشد حرکتی نظرات ضد و نقیض ارائه شده است که برخی ارتباط مهارت‌های حرکتی و تولید (تلفظ) را تائید و برخی دیگر آن را رد کرده‌اند. همانطور که در مقدمه ذکر شد؛ برخی متخصصان رشد این نظریه را که بین رشد ادراکی - حرکتی و شناخت ارتباط وجود دارد، قبول ندارند. برای مثال، ویلیامز و کریین معتقدند که نباید زیاد به تعمیم این نظریه دلخوش کرد. سامر^۱ و همکارانش (۱۹۷۲) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که بین مهارت‌های حرکتی و اختلال در تولید ارتباط وجود دارد (۱۷). در مقابل دورکین و کولاتا^۲ (۱۹۸۵) وجود این ارتباط را منکر شدند. هورو^۳ (۱۹۸۳) در تحقیقی اظهار نمود شواهد کافی در دست نیست که بتوان بر اساس آن فرضیه‌ی وجود ارتباط بین اختلال تولید و تأخیر در مهارت‌های حرکتی ظریف در کودکان را تائید کرد (۱۷).

اینکه آیا رشد ادراکی و زبانی با رشد حرکتی در ارتباط هستند یا نه؟ سؤالی است که تا حدودی بدان جواب داده شده است اما اینکه رشد زبانی با کدام نوع رشد حرکتی (درشت یا ظریف) ارتباط دارد تقریباً بی‌پاسخ مانده است، که در این راستا تحقیقات ضد و نقیضی به چشم می‌خورد. به عنوان مثال طی یک تحقیقی که توسط ویسچر^۴ و همکارانش (۲۰۰۷) بر روی کودکان ۶ تا ۹ سال انجام شد نتایج نشان داد که مهارت‌های تویی، تنها اختلاف بین کودکان مبتلا به اختلالات گفتاری و کودکان گروه مقایسه بود (۱۸). در مطالعه‌ی دیگری که توسط میستر^۵ و همکاران (۲۰۰۳) با شبیه سازی مغناطیسی درون جمجمه‌ای^۶ انجام شد، یک همبستگی قوی بین تحریک‌پذیری ناحیه حرکتی دست در مغز و تکلم به دست آمد. درحالیکه بین تحریک‌پذیری ناحیه‌ی حرکتی پا و تکلم ارتباطی

---

1. Samer
2. Dworkin & Culatta
3. Hurove
4. Visscher
1. Meister
2. TMS

وجود نداشت. در این تحقیق یک ارتباط عملکردی ویژه، بین ناحیه‌ی حرکتی دست و شبکه تکلم در قشر مخ وجود داشت. این یافته‌ها شاید این فرضیه را توجیه کند که چرا رابطه معناداری بین چابکی دست و تمام نمرات آزمون‌های زبانی گفتاری وجود داشت درحالیکه ارتباطی بین این نمرات و مهارت‌های توپی و تعادل وجود نداشت (۱۹).

حال با توجه به مطالبی که بیان شد این مسئله مطرح می‌شود که رشد ادراکی و رشد زبانی با کدام نوع رشد حرکتی (درشت یا ظریف) ارتباط دارند؟ و آیا افرادی که از زندگی فعال برخوردارند رشد زبانی و ادراکی آنها نیز نسبت به افراد غیر فعال برتر است؟ بر این اساس ما در این تحقیق بر آنیم که به این سؤال‌ها پاسخ دهیم:

- ۱- رابطه رشد ادراکی و زبانی با رشد حرکتی درشت در کودکان فعال و غیر فعال چگونه است؟
- ۲- رابطه رشد ادراکی و زبانی با رشد حرکتی ظریف در کودکان فعال و غیر فعال چگونه است؟
- ۳- آیا در کودکان فعال و غیر فعال تفاوتی در رشد ادراکی، زبانی و حرکتی وجود دارد؟

۱-۳- اهمیت و ضرورت انجام تحقیق:

گفتار به عنوان یک پدیده حرکتی، مستلزم توانایی در انجام حرکات تکرار شونده و سریع اندام‌های گویایی است به نظر می‌رسد که در بین تمام فعالیت‌های حرکتی انسان تولید گفتار پیچیده-ترین آنها می‌باشد و طبعاً نیازمند مهارت‌های حرکتی بی‌نهایت ظریف و دقیق است. احتمالاً به همین دلیل است که بسیاری از صاحب‌نظران معتقدند بین توانایی حرکتی کلی و مهارت در پدیده تولید گفتار ارتباط وجود دارد (۱۰).

تحقیقات انجام شده بیانگر آن است که بین رشد حرکتی و رشد زبانی مخصوصاً در دوران طفولیت (تا قبل از ۲ سالگی) ارتباط بالایی وجود دارد بنابراین ما در این تحقیق بر آنیم که میزان این ارتباط را بسنجیم تا توانسته باشیم از طریق رشد حرکتی به رشد زبانی برسیم و یا جهت رشد زبانی، در تدوین و برنامه‌ریزی فعالیت بدنی و رشد حرکتی کودکان تدبیری اندیشیده باشیم و نیز می‌توانیم در مراکز گفتار درمانی ویژه‌ی کودکان استثنایی، برنامه‌هایی برای رشد حرکتی پیشنهاد کنیم. و از آنجایی که دوره کودکی دوره حساسی برای رشد می‌باشد، لذا در صورت وجود رابطه، توجه خاص به فعالیت‌های با برنامه و مدون جهت ارتقاء رشد ادراکی، زبانی و حرکتی در این دوره ضرورت خواهد داشت. و همچنین این کار به این دلیل ضرورت دارد که از طریق ادراک یا زبان بتوان به رشد حرکتی

رسید و یا آن را پیش بینی کرد. لذا این خود به نوعی یکی از مهارت‌های استعدادیابی است که از طریق آن می‌توان به ورزشکاران آینده نیز دست یافت.

۴-۱- اهداف تحقیق:

۴-۱-۱- هدف کلی:

ارتباط بین رشد ادراکی و زبانی با رشد حرکتی در کودکان پسر فعال و غیر فعال و مقایسه آنها

۴-۱-۲- اهداف جزئی:

تعیین میزان ارتباط رشد ادراکی و زبانی با رشد حرکتی درشت در کودکان فعال و غیر فعال ۵ و ۶ ساله

تعیین میزان ارتباط رشد ادراکی و زبانی با رشد حرکتی ظریف در کودکان فعال و غیر فعال ۵ و ۶ ساله

تعیین میزان ارتباط رشد ادراکی و زبانی با رشد حرکتی درشت در کودکان فعال و غیر فعال ۷ و ۸ ساله

تعیین میزان ارتباط رشد ادراکی و زبانی با رشد حرکتی ظریف در کودکان فعال و غیر فعال ۷ و ۸ ساله

مقایسه رشد ادراکی، رشد زبانی و رشد حرکتی کودکان فعال و غیر فعال ۵ و ۶ ساله

مقایسه رشد ادراکی، رشد زبانی و رشد حرکتی کودکان فعال و غیر فعال ۷ و ۸ ساله

۵-۱- فرضیه‌ها:

۱. بین رشد ادراکی و رشد زبانی با رشد حرکتی درشت کودکان پسر ۵ و ۶ ساله فعال و غیر فعال ارتباط وجود دارد.

۲. بین رشد ادراکی و رشد زبانی با رشد حرکتی ظریف کودکان پسر ۵ و ۶ ساله فعال و غیر فعال ارتباط وجود دارد.

۳. بین رشد ادراکی و رشد زبانی با رشد حرکتی درشت کودکان پسر ۷ و ۸ ساله فعال و غیر فعال ارتباط وجود دارد.

۴. بین رشد ادراکی و رشد زبانی با رشد حرکتی ظریف کودکان پسر ۷ و ۸ ساله فعال و غیر فعال ارتباط وجود دارد.

۵. بین رشد ادراکی، رشد زبانی و رشد حرکتی کودکان پسر ۵ و ۶ ساله فعال و غیر فعال تفاوت معنی داری وجود دارد.

۶. بین رشد ادراکی، رشد زبانی و رشد حرکتی کودکان پسر ۷ و ۸ ساله فعال و غیر فعال تفاوت معنی داری وجود دارد.

۱-۶-۶- قلمرو تحقیق:

۱. سن آزمودنی‌های این تحقیق ۵ تا ۸ سال بود.
۲. در این پژوهش کودکان پسر مورد مطالعه و بررسی قرار گرفتند.
۳. آزمودنی‌ها همگن شده بودند.
۴. آزمودنی‌های این پژوهش از بین کودکان پسر مهدهای کودک و مشغول به تحصیل در پایه-ی اول و دوم ابتدائی شهر اراک، انتخاب شدند.

۱-۷-۷- محدودیت‌ها:

۱. تأثیر سایر عوامل مؤثر بر رشد زبان، مثل هوش، رشد اجتماعی، زبان والدین، میزان تحصیلات والدین
۲. گزارش نادرست والدین در مورد میزان فعالیت بدنی کودکانشان

۱-۸-۸- تعریف کاربردی واژه‌ها:

۱-۸-۱- ادراک: به فرایندی اطلاق می‌شود که ما به واسطه‌ی آن آگاهی خود را نسبت به آنچه که در خارج از ما اتفاق می‌افتد افزایش می‌دهیم (۲۰).

۲-۸-۱- رشد ادراکی- حرکتی: مفهوم ادراکی- حرکتی به آن دسته از فعالیت‌های حرکتی کودکان اشاره دارد که هدف عمده‌ی آنها بهبود مهارت‌های شناختی یا تحصیلی است (۲۱).

۳-۸-۱- رشد حرکتی: رشد حرکتی فرایند متوالی و مداوم تغییر رفتار حرکتی در طول حیات است که به پیشرفتهای فردی از حرکات ساده، غیر نظام‌دار و حرکات غیر ماهرانه تا پیشرفت

مهارتهای حرکتی پیچیده و سازماندار عالی، و بالاخره به مهارتهایی که با کهنسالی همراهاند، مربوط است (۲۲).

۱-۸-۴- رشد زبانی: به فرایند پیچیده‌ی ایجاد و گسترش توان زبان‌دانی، سخن‌گویی و تکلم در انسان اطلاق می‌شود (۲۳).

۱-۹- تعریف عملیاتی واژه‌ها:

۱-۹-۱- رشد ادراکی- حرکتی: سنجش از رشد کودک است که به تغییراتی که همراه سن در رفتار حرکتی از اوایل کودکی رخ می‌دهد اطلاق می‌شود. تغییراتی که نمایانگر بهبود یا تعدیل‌های زیرساخت فرایندهای حسی- ادراکی- حرکتی پس‌خوراند درگیر در کارکرد ادراکی- حرکتی می‌باشد (۲۴).

۱-۹-۲- رشد حرکتی: بخشی از مطالعات علمی رفتار است که به تغییر پایداری در رفتار حرکتی از زمان تشکیل نطفه تا مرگ توجه دارد (۲۵).

۱-۹-۱۰- رشد زبانی: سنجش از رشد زبان کودک است که به منظور بررسی وجود یا عدم وجود اختلال گفتاری در نمونه‌ها، مورد استفاده قرار می‌گیرد (۱۷).

فصل دوم

مبانی نظری و پیشینه

تحقیق